

Doniesienia i notatki

Anna Koczur

Instytut Ochrony Przyrody PAN
al. Mickiewicza 33, 31–120 Kraków
koczur@iop.krakow.pl

Daniel Dítě

Słowacka Akademia Nauk, Instytut Botaniki
Dúbravská Cesta 9, Bratislava 84523, Slovakia
daniel.dite@savba.sk

Received: 19.10.2012

Reviewed: 27.03.2013

TURZYCA BAGIENNA *CAREX LIMOSA* L. W BIESZCZADACH ZACHODNICH

Carex limosa L. in the Western Bieszczady Mts.
(Polish Eastern Carpathians)

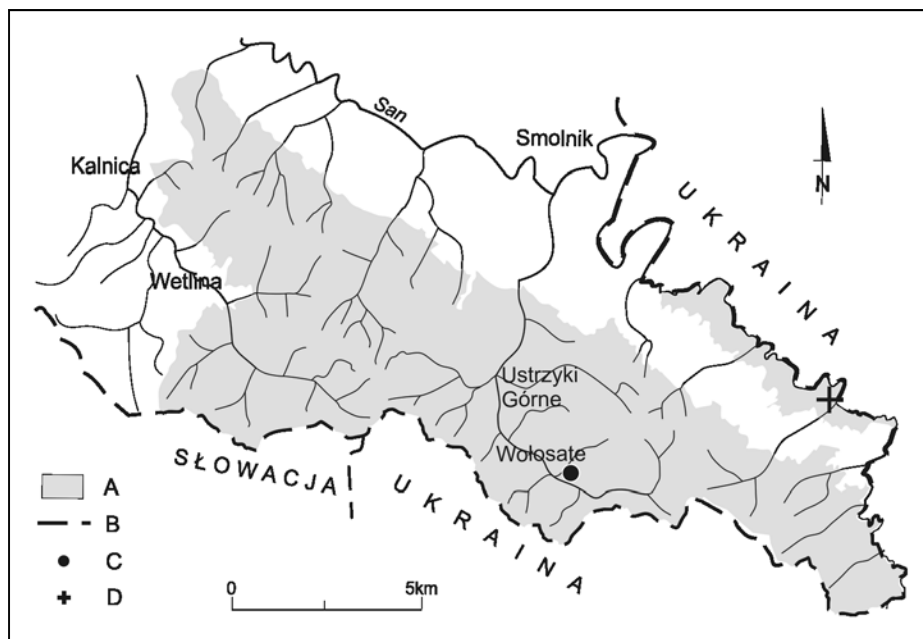
Abstract: *Carex limosa* is considered as a very rare species in the Polish Carpathians. In the Bieszczady Mountains the only one station was recorded in 1964 and the occurrence of the species has not been confirmed since that time. The paper reports a new locality of this species which was found near village Wołosate.

Key words: *Carex limosa*, rare species, Western Bieszczady Mts, Carpathians, Poland.

Carex limosa jest w Polsce gatunkiem rzadkim, narażonym na wyginiecie (Zarzycki, Szela 2006). Na terenie polskich Karpat turzyca bagienna podawana była z siedmiu stanowisk: w Kotlinie Orawsko-Nowotarskiej, w Tatrach i na Podtatrzu oraz w Beskidzie Niskim, i jest uznana za gatunek zagrożony wymarciem (Koczur i in. 2008). Z Bieszczadów Zachodnich gatunek ten w przeszłości podawany był przez Marka i Pałczyńskiego (1964) z jednego stanowiska – z okrajka torfowiska wysokiego Litmirz w dolinie górnego Sanu, jednak nie udało się go tam ponownie odszukać.

W 2004 r. odnaleziono nowe stanowisko turzycy bagiennej na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Znajduje się ono na wschód od cmentarza na terenie dawnej wsi Wołosate, w dolnej części południowych stoków masywu Tarnicy, tuż powyżej doliny potoku Wołosatka (Ryc. 1); ATPOL: GG7010 (siatka 1x1 km). Turzyca bagienna rośnie w peryferyjnych częściach torfowiska, które rozwinęło się na brzegach potoku Syhłowaciec, w niewielkim rynnowatym obniżeniu, będącym prawdopodobnie silnie wypłyconym dawnym rowem odwadniającym.

Weryfikacja przeprowadzona w 2012 roku wykazała, że *Carex limosa* utrzymuje się nadal na tym stanowisku, a jej liczebność nie uległa większym zmianom. W 2012 r. tworzyła jedną, dość zwartą darń o długości czterech i szerokości jednego metra, poprzerastaną pozostałymi występującymi tu gatunkami. Odnaleziono około 20 pedów kwiatowych.

Ryc. 1. Stanowiska *Carex limosa* w Bieszczadach. A – teren Bieszczadzkiego Parku Narodowego, B – granica państwa, C – nowe stanowisko *Carex limosa*, D – stanowisko historyczne.

Fig. 1. Localities of *Carex limosa* in the Bieszczady Mts. A – area of the Bieszczady National Park, B – state border, C – new locality of *Carex limosa*, D – historical locality.

Torfowisko w dolinie potoku Syhłowaciec jest niejednorodne – w bezpośrednim sąsiedztwie cieku oraz na prawym jego brzegu ma charakter alkaliczny. Obszary te porośnięte są między innymi przez *Valeriano-Caricetum flavae* i zbiorowisko z *Menyanthes trifoliata*. Na lewym brzegu, w pewnym oddaleniu od koryta potoku, rozwinęły się płaty o charakterze kwaśnym. Porastają je między innymi: *Carici-Agrostietum caninae*, *Caricetum nigrae*, *Caricetum lasiocarpae*, *Caricetum caespitosae*, zbiorowisko z *Eriophorum vaginatum* oraz ubogi wariant zbiorowiska z *Menyanthes trifoliata* (Stebel, Koczur 2012). W obrębie tego ostatniego rośnie *Carex limosa*.

Roślinność płatu, w którym rośnie turzyca bagienna, w ciągu ostatnich ośmiu lat nieznacznie zmieniła się. Obecnie (dane z 2012 r.) zwarcie roślin zielnych jest dość duże, nieco większe niż w 2004 roku, natomiast warstwa mchów, tworzona wcześniej przez *Sphagnum fallax*, uległa całkowitemu zanikowi (por. Tab. 1). Nie zmieniło się istotnie pokrycie gatunku dominującego (*Menyanthes trifoliata*) oraz rosnących z niskim pokryciem: *Carex canescens*, *C. echinata*,

Tabela 1. Zdjęcia fitosocjologiczne wykonane w płacie z *Carex limosa* (zastosowano rozszerzoną 9-stopniową skalę Braun-Blanqueta – Barkman i in. 1964).

Table 1. Phytosociological relevés made in plot with *Carex limosa* (the extended, 9-point Braun-Blanquet scale was used [Barkman et al. 1964]).

Data/Date	25.06.2004	19.07.2012
Wysokość n.p.m. (m) <i>Altitude (m)</i>	740	
Ekspozycja <i>Slope aspect</i>	-	
Nachylenie (°) <i>Inclination (°)</i>	-	
pH	5,22	-
Przewodnictwo <i>Conductivity</i>	6,94	
Zwarcie roślin zielnych (%) <i>Herbaceous plant cover (%)</i>	85	95
Zwarcie mszaków (%) <i>Bryophyte cover (%)</i>	40	-
Powierzchnia zdjęcia (m ²) <i>Area of sample plot (m²)</i>	16	10
Ch. zbiorowiska		
<i>Menyanthes trifoliata</i>	3	3
<i>Sphagnum fallax</i>	3	.
Ch. <i>Caricetalia nigrae</i>		
<i>Carex canescens</i>	2b	2a
<i>Carex nigra</i>	1	2b
<i>Carex echinata</i>	1	1
<i>Ranunculus flammula</i>	1	1
<i>Agrostis canina</i>	.	+
Ch, D. <i>Scheuchzerio-Caricetea nigrae</i>		
<i>Carex limosa</i>	2a	2a
<i>Carex panicea</i>	1	.
<i>Valeriana simplicifolia</i>	1	.
<i>Dactylorhiza majalis</i>	r	.
Ch. <i>Phragmitetea</i>		
<i>Scutellaria galericulata</i>	1	+
<i>Equisetum fluviatile</i>	1	.
<i>Carex rostrata</i>	+	.
<i>Galium palustre</i>	+	.
Ch. <i>Molinio-Arrhenatheretea</i>		
<i>Juncus conglomeratus</i>	1	+
<i>Lysimachia vulgaris</i>	1	+
<i>Lythrum salicaria</i>	1	.

<i>Caltha palustris</i>	+	.
<i>Crepis paludosa</i>	+	.
<i>Deschampsia caespitosa</i>	+	.
<i>Cirsium palustre</i>	r	.
<i>Rumex acetosa</i>	r	.
<i>Succisa pratensis</i>	r	.
<i>Epilobium palustre</i>	.	+
<i>Scirpus sylvaticus</i>	.	+
Inne/Other		
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	1	.
<i>Cruciata glabra</i>	+	.
<i>Lycopus europaeus</i>	r	.
<i>Potentilla erecta</i>	.	+

C. limosa, *Juncus conglomeratus*, *Lysimachia vulgaris*, *Ranunculus flammula* i *Scutellaria galericulata*. Zdecydowanie wzrósł udział *Carex nigra* i pojawiły się: *Agrostis canina*, *Epilobium palustre* i *Potentilla erecta*. Pomimo zwiększenia pokrycia roślin zielnych liczba gatunków znacznie spadła. Z płatu wycofały się już wcześniej występujące nieliczne rośliny łąkowe i szuwarowe (Tab. 1) oraz typowe dla torfowisk alkalicznych (*Carex panicea*, *Dactylorhiza majalis* i *Valeriana simplicifolia*). Przemiany te wskazują na postępujące zakwaszenie i ubożenie siedliska, co nie powinno wpłynąć negatywnie na populację *Carex limosa*. Niepokój może budzić jedynie zanik torfowców, wskazujący na niekorzystne dla roślin torfowiskowych zwiększone wahania poziomu wód gruntowych.

Roślinność torfowiska w dolinie potoku Syhłowaciec w ciągu ostatnich dwudziestu lat ulegała znacznym przemianom. Również obecny układ zbiorowisk roślinnych nie jest stabilny i może w przyszłości podlegać dalszej transformacji. W latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX w. tereny te wykorzystywane były jako łąki i pastwiska (Denisiuk, Korzeniak 1999). Po poszerzeniu BdPN w 1991 roku torfowisko znalazło się w granicach Parku. Do ponownego zabagnienia przyczyniły się bobry, które zbudowały kilka tam na potoku Syhłowaciec, a prowadzona tu obecnie ekstensywna gospodarka sprzyja regeneracji roślinności torfowiskowej. Efektem tego jest wzrost udziału zbiorowisk szuwarowych i torfowiskowych oraz, być może, ponowne pojawianie się i wzrost liczebności populacji rzadkich roślin bagiennych.

Literatura

- Barkman J., Doing H., Segal S. 1964. Kritische Bemerkungen und Vorschläge zur quantitativen Vegetationsanalyse. Acta Bot. Neerl. 13: 394–419.
- Denisiuk Z., Korzeniak J. 1999. Zbiorowiska nieleśne krainy dolin Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Monografie Bieszczadzkie 5: 1–162.
- Koczur A., Mirek Z., Oklejewicz K., Piękoś-Mirkowa H. 2008. Turzyca bagienna *Carex limosa* L. W: Z. Mirek, H. Piękoś-Mirkowa (red.). Czerwona Księga Karpat Polskich. Rośliny naczyniowe. Wyd. Inst. Bot. im. W. Szafera, PAN, Kraków, str.: 516–517.
- Marek S., Pałczyński A. 1964. Torfowiska wysokie w Bieszczadach Zachodnich. Zesz. Prob. Post. Nauk Roln. 34: 255–299.
- Stebel A., Koczur A. 2012. Materiały do flory mchów torfowisk Bieszczadów Zachodnich (Karpaty Wschodnie). Roczniki Bieszczadzkie 20: 98–115.
- Zarzycki K., Szelaż Z. 2006. Red list of the vascular plants in Poland. Czerwona lista roślin naczyniowych w Polsce. W: Z. Mirek, K. Zarzycki, W. Wojewoda, Z. Szelaż (red.). Red list of plants and fungi in Poland. Czerwona lista roślin i grzybów Polski; ss. 9–20. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.